

Datum: 24 februari 2026
Aan: Commissie Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Betreft: Position Paper Techniek Nederland

De verduurzaming van de gebouwde omgeving is een omvangrijke en ingewikkelde opgave. De bedrijven die bij Techniek Nederland zijn aangesloten ontwerpen, installeren, onderhouden en beheren miljoenen technische installaties in woningen, kantoren, scholen, ziekenhuizen en fabrieken. Hiermee dragen zij dagelijks bij aan het realiseren van de verduurzamingsopgave en zien zij tegelijkertijd wat ervoor nodig is om de vaart erin te houden.

1. Klimaatopgave in de gebouwde omgeving

Klimaattechnieken zoals zonnepanelen, warmtepompen en zonneboilers zijn inmiddels volwassen technologieën en worden op grote schaal toegepast. **Tegelijkertijd is er nog een aanzienlijke inspanning nodig om de klimaatambities in de gebouwde omgeving te realiseren.** Eind 2024 beschikte bijvoorbeeld circa één op de twaalf woningen over een warmtepomp. De doelstelling om in 2030 één op de vijf woningen van een warmtepomp te voorzien, ligt daarmee nog buiten bereik.

Het aantrekkelijk maken van de keuze voor duurzame technieken is de eerste stap om de transitie te versnellen. Daarna kunnen normering en verplichting volgen. Bovenal zijn voldoende schaal en snelheid in de toepassing van klimaattechnieken essentieel. Dat kan de markt niet alleen realiseren; daarvoor is ook actief en consistent overheidsbeleid nodig.

2. Investeringskosten: de warmtepomp als voorbeeld

De grootste drempel voor consumenten om te investeren in duurzame klimaattechnieken zijn de hoge initiële investeringskosten. In het coalitieakkoord is per 2029 een norm voor de slimme hybride warmtepomp opgenomen voor situaties waarin een warmtenet geen optie is. Dit is een verstandige manier om Nederlandse woningen structureel te verduurzamen. Daarbij plaatsen wij wel de kanttekening dat robuustheid en voorspelbaarheid van deze voorgenomen norm essentiële randvoorwaarden zijn voor een succesvolle invoering. **Daarnaast zien wij een rol voor de overheid om naast deze warmtepompnormering de consument bij te staan bij deze overgang.**

Hierbij willen wij de volgende zaken meegeven als kanttekeningen:

- Voor de ambitie in de gebouwde omgeving, zeker in het licht van de aangekondigde warmtepompnorm, is de Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE) momenteel niet toereikend.
- De initiële investering voor een warmtepomp blijft voor veel consumenten te hoog. Hoewel de kosten dalen en er in januari 2026 afspraken zijn gemaakt tussen fabrikanten, producenten, installateurs, corporaties en het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening om de Total Cost of Ownership van warmtepompen te halveren, blijven de kosten vooraf een knelpunt.
- De ISDE wordt achteraf uitgekeerd. Hierdoor moeten consumenten de investering eerst zelf voorfinancieren. Voor huishoudens met een kleinere portemonnee vormt dit een aanzienlijke belemmering.
- Onderzoek aanvullende financieringsmogelijkheden om de initiële kosten te spreiden of te verlagen, bijvoorbeeld via de hypotheek, een 0%-lening of het Warmtefonds. Naar onze mening zijn de beschikbare leenroutes nog onvoldoende inzichtelijk en toegankelijk juist voor deze doelgroep.
- Via de ISDE wordt inmiddels gekeken naar de rol van gemeenten bij het voorschieten van subsidies aan particulieren; gemeenten benutten deze mogelijkheid nog beperkt en de regeling kan worden verbreed naar andere partijen die bewoners ondersteunen in advies en uitvoering.

3. Laaghangend fruit: energiebesparing

Energiebesparing leidt in alle gevallen tot een lagere energierekening voor huishoudens. Dat kan door gedragsverandering, bijvoorbeeld door de thermostaat één à twee graden lager te zetten of energie-intensieve apparaten, zoals een wasdroger of laadpaal, minder frequent te gebruiken. **Het echte laaghangende fruit zit echter vaak niet in gedrag, maar in het optimaliseren van bestaande installaties.** Een concreet voorbeeld hiervan is waterzijdig inregelen.

Waterzijdig inregelen

Het efficiënter afstellen van een cv-installatie (waterzijdig inregelen) is een bewezen maatregel om minder energie te verbruiken. Toch is bij circa 80% van de ongeveer 7 miljoen woningen in Nederland de cv-installatie niet optimaal ingesteld. Een optimale afstelling van de warmwatertoevoer naar radiatoren kan 10–15% gas besparen in compacte grondgebonden woningen en tot 30% in appartementen met collectieve stookinstallaties.

Ondanks deze besparingspotentie wordt deze relatief betaalbare maatregel (gemiddeld circa €500 per woning) nog beperkt toegepast. Dat komt onder meer door onbekendheid bij consumenten en beleidsmakers, de extra werkzaamheden in bestaande bouw en het feit dat installateurs vaker kiezen voor volledige systeemvervanging. Waterzijdig inregelen is de vergeten groente van de energietransitie. Wil je effectief en toekomstbestendig energiearmoede aanpakken en de betaalbaarheid van de energierekening verbeteren, dan begint dit bij laagdrempelige en relatief eenvoudige klimaatmaatregelen zoals spouwmuurisolatie en waterzijdig inregelen. Voor deze laatste maatregel is nog onvoldoende aandacht bij met name lokale overheden om beschikbare budgetten hiertoe aan te wenden.

4. Energiemanagement & opslag

Slim omgaan met energie en zorgen dat technische systemen goed op elkaar zijn afgestemd, is een onderbelicht maar cruciaal onderdeel van verduurzaming. Slimme energiemanagementsystemen bieden grip op stijgende energiekosten, verhogen de zelfconsumptie en maken inspelen op salderingsafbouw en netcongestie mogelijk.

Opslag van energie speelt hierbij een steeds grotere rol. Dit maakt het mogelijk om duurzaam opgewekte energie op te slaan en te gebruiken wanneer dat nodig is. Inmiddels zijn steeds meer consumenten en beleidsmakers bekend met opslag in de vorm van batterijen.

Onderbelicht is de 'warmtebatterij' waarbij duurzaam opgewekte energie via een zonnestroomboiler omgezet en opgeslagen kan worden als warmwater. Dit warme water kan goed gebruikt worden voor het tapwater dat stabiel over de seizoenen gebruikt wordt en grofweg 25% van de gasrekening opmaakt bij woningen. In combinatie met een goed energiemanagementsysteem kunnen deze opslag oplossingen de belasting op het elektriciteitsnet aanzienlijk verlichten en de elektriciteitsrekening drukken, juist nu ook de salderingsregeling voor 3 miljoen zonnepaneelbezitters wegvalt.

Met simpele energiebesparing, energiemanagement en klein beetje energieopslag kunnen technisch dienstverleners en installateurs het piekverbruik in de gebouwde omgeving met ruim 25% afvlakken, zonder in te leveren op comfort of gebruiksgemak.